Depresif Duygudurum ile Kişilik Arasındaki İlişki: Beck Depresyon Envanteri ile Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Karşılaştırılması

Haluk Arkar

Doç. Dr., Psikoloji Bölümü Ege Üniversitesi, İzmir

Yazışma adresi:
Haluk Arkar
Ege Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
35100 Bornova İzmir
E-posta: haluk.arkar@ege.edu.tr

ÖZET

Amaç: Kişilik ile depresif duygudurum arasındaki ilişki oldukça karmaşıktır. Bu çalışmada, Cloninger'in yedi boyutlu psikobiyolojik kişilik kuramı bağlamında, Beck Depresyon Envanteri ile ölçülen duygudurum ile Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) ile ölçülen kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amaçlandı.

Yöntem: Çalışmanın örneklemi, Mizaç ve Karakter Envanteri ve Beck Depresyon Envanteri uygulanan 147 majör depresif bozukluk tanılı psikiyatri hastasından oluştu.

Bulgular: Sonuç olarak, Beck Depresyon Envanteri toplam puanı, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ile anlamlı seviyede pozitif ve Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma karakter boyutları ile negatif korelasyon gösterdi. Aynı korelasyon örüntüsü BDE bilişsel boyut puanı ile de elde edildi.

Sonuç: Yüksek "Kendini Yönetme", yüksek "İş Birliği Yapma" ve düşük "Zarardan Kaçınma" muhtemelen depresif duygudurum veya depresif bir bozukluk geliştirmeye karşı dayanıklılığı sağlayan faktörlerdir.

Anahtar Kelimeler: kişilik, depresif duygudurum, BDE, TCI

ABSTRACT

The Relationship between Depressive Mood and Personality: Comparison of the Beck Depression Inventory and the Temperament and Character Inventory

Objective: The relationships between depressive mood and personality are highly complex. The purpose of the present study was to explore the relations between depressive mood and personality characteristics in the context of Cloninger's seven-factor psychobiological model of personality.

Method: More specifically, the present study investigated the relationship between the Temperament and Character Inventory and the Beck Depression Inventory in a sample of 147 psychiatric patients with major depressive disorder.

Findings: The personality scales Harm Avoidance, Self-Directedness, and Cooperativeness correlated significantly with the BDI scores. Similar correlations were also obtained in the BDI cognitive dimension.

Discussion and Conclusion: High "Self-Directedness", high "Cooperativeness", and low "Harm Avoidance" are probably protective factors against the development of depressive mood or a depressive disorder.

Keywords: personality, depressive mood, BDI, TCI

GİRİŞ

Depresif duygudurum ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki, yıllardır kişilik psikolojisi ve kişilik psikopatolojisi bağlamında tartışılmaktadır (Chodoff 1972, Svrakic ve ark. 1992, Cloninger ve ark. 1998). Birçok çalışmada (örneğin Watson ve Clark 1992), kişilik ve duygudurum ölçümleri arasındaki ilişkiye bakılarak, kişilik ile duygudurum bozuklukları arasındaki bağlantının doğası araştırılmıştır. Genel olarak, kişilik ile depresyon arasındaki ilişki oldukça karmaşıktır (Akiskal ve ark. 1983). Bu konuda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır: Kişilik özellikleri kişiyi depresyona yatkın hâle getirebilir; depresyon geçirildikten sonra kişilik değişebilir; kişilik bir depresif bozukluğun klinik görünümünü değiştirebilir ve son olarak, kişilik bir depresif bozukluğun klinik seviyede olmayan tezahürü (subclinical manifestation) olarak ele alınabilir (Akiskal ve ark. 1983).

Cloninger, kişiliğin yapısını ve gelişimini tanımlamak için, genel bir psikobiyolojik kuram geliştirmiştir (Cloninger 1987, Cloninger ve ark. 1993). Bu kişilik kuramı, genetik olarak birbirinden bağımsız, yaşam boyunca orta düzeyde durağan, sosyokültürel etkiler karşısında değişmez oldukları ve algısal bellekte kavramöncesi yanlılıkları içerdikleri varsayılan dört mizaç boyutunu (Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve Sebat Etme) ve yetişkinlikte olgunlaştıkları ve kendilik kavramları hakkında içgörü öğrenmesi ile kişisel ve sosyal etkinliği etkiledikleri varsayılan üç karakter boyutunu (Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma ve Kendini Aşma) içermektedir.

Mizaç boyutları, yenilik, tehlike veya ceza ve ödüle yanıt olarak çağrışımsal öğrenmedeki bireysel farklılıklara göre tanımlanmaktadır. Mizaç faktörlerinden biri, yenilik arayışı (novelty seeking), yeniliğe yanıt olarak sık araştırıcı aktivite, dürtüsel karar verme, ödül alma olasılığı belirdiğinde aşırılık ve taşkınlık, çabuk kolay sinirlenme ve engellenmeden aktif kaçınma gibi davranışların etkinleşmesindeki veya başlamasındaki bir kalıtsal eğilimdir. İkinci mizaç faktörü, zarardan kaçınma (harm avoidance), gelecekte olabilecek sorunlar için kötümser endişeler, belirsizlik korkusu ve yabancılardan utanma gibi pasif kaçıngan davranışlar ve kolayca yorulma gibi davranışların ketlenmesinde veya durdurulmasındaki bir kalıtsal yanlılıktır. Üçüncü mizaç faktörü, ödül bağımlılığı (reward dependence), kendini aşırı duygusallık, sosyal bağlılık ve diğerlerinin onayına bağımlılık gibi gösteren davranışların devamlılığı ve sürekliliğindeki bir kalıtsal eğilimdir. Önceleri ödül bağımlılığının bileşenlerinden biri olarak düşünülen, dördüncü mizaç faktörü, sebat etme (persistence), engellenme, yorgunluk ve aralıklı pekiştirilmeye rağmen davranışın sürekliliğindeki bir kalıtsal yanlılıktır. Mizaç boyutları özgül bir merkezî monoaminerjik sistem aktivitesi ile korelasyon göstermektedir: Yenilik Arayışı düşük dopaminerjik aktivite ile, Zarardan Kaçınma yüksek serotonerjik aktivite ile ve Ödül Bağımlılığı düşük noradrenerjik aktivite ile (Cloninger 1986, 1987).

Karakter, içgörü öğrenmesi ve kendimiz, diğer insanlar ve diğer nesneler hakkındaki kavramlarımıza dayalı olarak, gönüllü hedefler ve değerlerdeki bireysel farklılıklara karşılık gelmektedir. Kendilik kavramlarının üç yönü bir kişinin kendini ne ölçüde bir otonom kişi (Kendini Yönetme: Self-directedness), toplumun entegre bir parçası (İşbirliği Yapma: Cooperativeness) ve evrenin bütünleşmiş bir parçası (Kendini aşma: Self-transcendence) olarak tanımladığına göre farklılaşmaktadır (Cloninger ve ark. 1993).

Cloninger ve arkadaşları, Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramına dayalı olarak, kişiliğin yedi boyutunu ölçen, Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory; TCI) adı verilen kapsamlı bir ölçüm aracı geliştirdiler (Cloninger ve ark. 1993, 1994). Mizaç ve Karakter Envanteri dört mizaç ve üç karakter özelliğini değerlendirmektedir. Psikolojik ve psikiyatrik araştırma ve uygulamaların farklı alanlarında uluslararası olarak kullanımı son 10 yıl içinde büyük bir artış göstermiştir.

Psikobiyolojik kişilik kuramına dayalı olarak yapılan çalışmalarda, Zarardan Kaçınma mizaç boyutu ile Kendini Yönetme karakter boyutu, klinik (Brown ve ark. 1992, Svrakic ve ark. 1992, Joffe ve ark. 1993, Richter ve ark. 2000, Richter ve ark. 2003) ve klinik seviyede olmayan (Richter ve ark. 2000, Peirson ve Heuchert 2001) örneklemlerde depresyon veya depresif duygudurum ile tutarlı bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Zarardan Kaçınma ölçeğinden yüksek puan almak çeşitli psikiyatrik bozuklukların genel bir özelliği gibi görünmektedir (Bullik ve ark. 1995, Nylander ve ark. 1996, Fossati ve ark. 2001, Lyoo ve ark. 2001).

Bu çalışmanın amacı, Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramı bağlamında duygudurum boyutları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Daha özgül olarak, Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) ile Beck Depresyon Envanteri arasındaki ilişki araştırılmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hastânesi Psikiyatri Kliniği'nde ayaktan veya yatarak

tedavi olan veya tedavi için ilk kez başvuran 147 majör depresif bozukluk tanılı psikiyatri hastasından oluşmaktadır. 124 kadın ve 23 erkek'ten oluşan örneklemin yaş ortalaması 35.0, standart sapması 13.8 (yaş aralığı 18-75) idi. Büyük bir çoğunluğu (%94) ayaktan tedavi gören hastalardı. İlk kez başvuranlar, örneklemin %39'unu oluşturdu. %61'i ise bir süredir psikiyatrik tedavilerini sürdüren kişilerdi. Majör depresif bozukluk tanıları kendilerini muayene eden ve tedavilerini sürdüren psikiyatrlar tarafından konuldu. Yarısı (%51) evli idi. Medenî hâl açısından ikinci büyük yüzdeyi (%34.7) bekârlar oluşturdu. Her eğitim düzeyinden katılımcı bulunmakla birlikte, ağırlık %46.3 ile lise mezunlarındaydı (ilkokul %18.4, ortaokul %19, üniversite %15). Çoğu büyükkent (%80) ve kent (%17) kökenliydi.

Araç

Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory; TCI): Envanter, doğru/yanlış olarak doldurulan 240 maddeden oluşan, kendi bildirim tarzı bir ölçektir. Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramına dayalı olarak, dört mizaç ve üç karakter boyutunu ölçmektedir. 12'si mizaç (Keşfetmekten heyecan duyma (NS1), Dürtüsellik (NS2), Savurganlık (NS3), Düzensizlik (NS4), Beklenti Endişesi (HA1), Belirsizlik korkusu (HA2), Yabancılardan çekinme (HA3), Çabuk yorulma (HA4), Duygusallık (RD1), Bağlanma (RD), Bağımlılık (RD4), Sebat etme (PER)) ve 13'ü karakter (Sorumluluk alma (SD1), Amaçlılık (SD2), Beceriklilik (SD3), Kendini kabûllenme (SD4), Uyumlu ikincil huylar (SD), Sosyal onaylama (CO1), Empati duyma (CO2), Yardımseverlik (CO3), Acıma (CO4), Erdemlilik (CO5), Kendilik kaybı (ST1), Kişiler ötesi özdeşim (ST2) ve Mânevî kabûllenme (ST3)) olmak üzere, 25 altölçekten (lower-order) ve 7 (higher-order) ölçekten oluşmaktadır. Ölçekler altölçeklerin toplamından oluşmaktadır (örneğin, NS = NS1 + NS2 + NS3 + NS4). Psikometrik özelliklerini ve klinik kullanımını destekleyen ampirik veriler Arkar ve arkadaşları (2005) ve Köse ve arkadaşları (2004) tarafından bildirilmiştir.

Beck Depresyon Envanteri: BDE depresyonda görülen vejetatif, duygusal, bilişsel ve güdüsel belirtileri ölçen, 21 madde içeren bir ölçektir. 21 maddenin her biri, depresyona özgü bir davranışsal örüntüyü belirlemekte ve azdan çoğa doğru giden (0-3), dört seçeneği olan kendini değerlendirme cümlelerini içermektedir. Psikiyatri hastalarında ve normâl örneklemlerde depresif belirtilerin şiddetini değerlendirmede dünyada en yaygın olarak kullanılan araçlardan biridir. Ülkemizde, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları Hisli (1988, 1989), Tegin (1987) ve Aydın ve Demir (1989) tarafından yapılan BDE, çeşitli araştırmalarda ve klinik uygulamalarda kullanılmaktadır. Yakın zamanda, Arkar ve Şafak (2004) 354 psikiyatri hastasının oluşturduğu klinik bir örneklemde BDE'nin faktör yapısını araştırmışlardır. Bilişsel belirtileri değerlendiren (12 madde) ilk faktör ve somatik-affektif belirtileri değerlendiren (9 madde) ikinci faktörden oluşan bir iki-faktörlü çözümü önermişlerdir. İki faktör, örneklemdeki toplam varyansın %42.6'sını açıklamaktadır. Tüm örneklemde, BDE'nin Cronbach alfa değeri 0.90, bilişsel boyutun Cronbach alfa değeri 0.87 ve somatik-affektif boyutun Cronbach alfa değeri 0.76 olarak bulunmuştur.

İşlem

Psikiyatri hastalarına yukarıda anılan ölçüm araçları tek tek uygulandı. Olası bir sıra etkisini gidermek için Mizaç ve Karakter Envanteri ile Beck Depresyon Envanterinin sırası sistematik olarak değiştirildi. Ölçeklerin başına gerekli yönergeler verildi. Anketin ilk sayfasında çalışma ile ilgili genel bir giriş, çalışmacının adresi ve katılımın gönüllülük esasına dayandığına dâir bilgi vardı. Bu sayfa, aynı zamanda, demografik özelliklere ilişkin soruları da içeriyordu.

Veri analizi olarak, Mizaç ve Karakter Envanterinin yedi ölçeği ve 25 altölçeği ile Beck Depresyon Envanteri'nin toplam, bilişsel boyut ve somatik-affektif boyut puanları arasında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları hesaplandı.

BULGULAR

Psikiyatri hastalarının Mizaç ve Karakter Envanteri ölçek ve altölçek ve Beck Depresyon Envanteri toplam, bilişsel boyut ve somatik-affektif boyut puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 1'de verilmiştir.

Depresif duygudurum ile kişilik arasındaki ilişkiyi görmek için, Mizaç ve Karakter Envanteri ölçek ve altölçekleri ile Beck Depresyon Envanteri toplam puanı, bilişsel boyut puanı ve somatik-affektif boyut puanı arasında Pearson korelasyon katsayıları hesaplandı. Sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir. Beck Depresyon Envanteri toplam puanı, Zarardan Kaçınma (r=0.27) ile anlamlı seviyede pozitif ve Kendini Yönetme (r=-0.40) ve İş Birliği Yapma (r=-0.19) ile negatif korelasyon gösterdi. Aynı korelasyon örüntüsü BDE bilişsel boyut puanı ile de elde edildi. Somatik-affektif boyut İş Birliği Yapma ile korelasyon göstermedi. Zarardan Kaçınma (r=0.18) ve Kendini Yönetme (r=-0.19) ile olan korelasyon katsayıları da toplam puan ve bilişsel boyuta göre daha düşüktü.

Altölçekler seviyesinde, Beck Depresyon Envanteri toplam puanı, en yüksek korelasyonları iki Kendini

Tablo 1. Beck Depresyon Envanteri ve Mizaç ve Karakter Envanteri'nin ortalama ve standart sapmaları

	Ortalama	En alt değer	En üst değer	Standart Sapma
Beck Depresyon Envanteri				
BDE toplam	30.66	17.00	60.00	9.69
BDE Bilişsel	18.06	6.00	36.00	6.09
BDE Somatik-Affektif	12.60	4.00	25.00	4.62
Mizaç ve Karakter Envanteri				
Ölçekler				
Yenilik Arayışı (NS)	18.78	4.00	34.00	5.45
Zarardan Kaçınma (HA)	23.88	4.00	35.00	6.12
Ödül Bağımlılığı (RD)	13.99	6.00	22.00	3.26
Sebat Etme (PER)	4.57	0.00	8.00	1.95
Kendini Yönetme (SD)	22.07	7.00	40.00	6.46
İş Birliği Yapma (CO)	25.77	4.00	38.00	6.68
Kendini Aşma (ST)	17.86	3.00	31.00	5.84
Altölçekler				
Keşfetmekten heyecan (NS1)	5.41	0.00	11.00	2.47
Dürtüsellik (NS2)	4.56	0.00	9.00	1.76
Savurganlık (NS3)	4.69	0.00	9.00	2.48
Düzensizlik (NS4)	4.12	1.00	8.00	1.60
Beklenti endişesi (HA1)	8.07	2.00	11.00	2.02
Belirsizlik korkusu (HA2)	5.14	1.00	7.00	1.60
Yabancılardan çekin (HA3)	4.65	0.00	8.00	2.25
Çabuk yorulma (HA4)	6.01	0.00	9.00	2.08
Duygusallık (RD1)	7.48	3.00	10.00	1.63
Bağlanma (RD3)	3.86	0.00	8.00	1.88
Bağımlılık (RD4)	2.64	0.00	6.00	1.30
Sorumluluk alma (SD1)	3.03	0.00	8.00	1.90
Amaçlılık (SD2)	4.22	0.00	8.00	1.87
Beceriklilik (SD3)	2.44	0.00	5.00	1.33
Kendini kabûllenme (SD4)	5.33	0.00	11.00	2.43
Uyumlu ikincil huylar (SD5)	7.05	1.00	2.00	2.27
Sosyal onaylama (CO1)	5.16	0.00	8.00	1.87
Empati duyma (CO2)	3.69	0.00	7.00	1.52
Yardımseverlik (CO3)	4.27	0.00	7.00	1.45
Acıma (CO4)	6.27	0.00	10.00	3.01
Erdemlilik (CO5)	6.38	2.00	9.00	1.58
Kendilik kaybı (ST1)	6.47	1.00	11.00	2.39
Kişiler ötesi özdeşim (ST2)	4.80	0.00	9.00	2.37.
Mânevî kabûllenme (ST3)	6.59	1.00	13.00	5.84

Yönetme altölçeği (Amaçlılık (SD2), r=-0.40; Uyumlu ikincil huylar (SD5), r=-0.37) ile gösterdi. Beck Depresyon Envanteri toplam puanının anlamlı ilişki gösterdiği diğer altölçekler Sorumluluk alma (SD1, r=-0.29), Beklenti endişesi (HA1, r=0.28), Çabuk yorulma (HA4, r=0.28), Keşfetmekten heyecan duyma (NS1, r=-0.25), Yabancılardan çekinme (HA3, r=0.20), Dürtüsellik (NS2, r=0.18), Empati duyma (CO2, r=-0.18) ve Bağlanma (RD3, r=-0.17) idi. Benzer örüntü, korelasyon katsayıları biraz daha artmış olarak, bilişsel boyutta da gözlendi. Bilişsel boyut, toplam puandan farklı olarak, üç altölçekle negatif yönde anlamlı ilişki gösterdi (Erdemlilik (CO5), r=-0.19; Kendini kabullenme (SD4), r=-0.18; Sosyal onaylama (CO1), r =-0.18). Bilişsel boyutla korelasyon göstermeyip, yalnızca somatik-affektif boyutla ilişki gösteren iki altölçek vardı (Bağlanma (RD3), r =-0.17 ve Empati duyma (CO2), r=-0.18).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, depresif duygudurum ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılmasıydı. Bilişsel ve somatik-affektif belirtilere göre depresif duygudurumun çeşitli alanları Beck Depresyon Envanteri'nin faktörleri olarak ele alındı.

Birçok çalışmada (Brown ve ark. 1992, Svrakic ve ark. 1992, Joffe ve ark. 1993, Richter ve ark. 2000, Richter ve ark. 2003, Peirson ve Heuchert 2001) bulunduğu gibi, bu çalışmada da Zarardan Kaçınma ve Kendini

Tablo 2. TCI Ölçek ve Altölçeklerinin BDE puanları ile Korelasyonları

	BDE toplam	BDE Bilişsel	BDE Som.-Afektif
TCI Ölçekler			
Yenilik Arayışı (NS)	-0.06	0.01	-0.14
Zarardan Kaçınma (HA)	0.27**	0.30***	0.18*
Ödül Bağımlılığı (RD)	-0.15	-0.12	-0.15
Sebat Etme (PER)	0.05	0.04	0.05
Kendini Yönetme (SD)	**-0.40*** **	**-0.48*** **	-0.19*
İş Birliği Yapma (CO)	-0.19*	-0.22**	-0.11
Kendini Aşma (ST)	0.06	0.05	0.06
Altölçekler			
Keşfetmekten heyecan (NS1)	-0.25**	-0.23**	-0.21**
Dürtüsellik (NS2)	0.18*	0.20*	0.10
Savurganlık (NS3)	-0.05	0.01	-0.12
Düzensizlik (NS4)	0.05	0.14	-0.07
Beklenti endişesi (HA1)	0.28**	0.28***	0.21*
Belirsizlik korkusu (HA2)	0.04	0.04	0.03
Yabancılardan çekin (HA3)	0.20*	0.23**	0.12
Çabuk yorulma (HA4)	0.28**	0.31***	0.18*
Duygusallık (RD1)	-0.14	-0.16	-0.09
Bağlanma (RD3)	-0.17*	-0.13	-0.18*
Bağımlılık (RD4)	0.05	0.08	-0.01
Sorumluluk alma (SD1)	-0.29***	-0.33***	-0.18*
Amaçlılık (SD2)	**-0.40*** **	**-0.45*** **	-0.24**
Beceriklilik (SD3)	-0.13	-0.15	-0.84
Kendini kabûllenme (SD4)	-0.10	-0.18*	0.03
Uyumlu ikincil huylar (SD5)	-0.37***	**-0.45*** **	-0.18*
Sosyal onaylama (CO1)	-0.13	-0.18*	-0.04
Empati duyma (CO2)	-0.18*	-0.15	-0.18*
Yardımseverlik (CO3)	-0.12	-0.14	-0.06
Acıma (CO4)	-0.11	-0.12	-0.07
Erdemlilik (CO5)	-0.15	-0.19*	-0.07
Kendilik kaybı (ST1)	0.08	0.10	0.03
Kişiler ötesi özdeşim (ST2)	-0.07	-0.10	-0.02
Mânevî kabûllenme (ST3)	0.13	0.11	0.13

*** P< 0.001, **p< 0.01, *p< 0.05.

Yönetme'nin, hem boyutsal olarak hem de altölçekler seviyesinde, depresif duygudurumun şiddeti ile kuvvetli bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Anlamlı ilişki gösteren bir diğer kişilik boyutu İş Birliği Yapma'dır. Bu sonuçlar bu kişilik özelliklerinin önemini göstermektedir. Yüksek "Kendini Yönetme" (olgun, güçlü, kendine yeten, sorumlu, güvenilir, hedef yönelimli, yapıcı, etkin olma, yüksek benlik saygısı ve kendine güven, davranışları bireysel olarak seçilmiş, gönüllü hedeflere yönlendirme) (Cloninger ve ark. 1994), yüksek "İşbirliği Yapma" (başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanma, olabildiğince işbirliğine girmeye çabalama, empatik, hoşgörülü, merhametli, destekleyici, âdil, ilkeli olma, başkalarının haklarına ve duygularına önem verme) (Cloninger ve ark. 1994) ve düşük "Zarardan Kaçınma" (çoğu insanın endişeleneceği ortamlarda bile, kaygısız, rahat, cüretkâr, cesur, sâkin ve iyimser olma, çoğu sosyal ortamlarda sempatik, gözü pek ve kendinden emin olma, enerji seviyesi yüksek, dinamik, canlı ve güçlü) (Cloninger ve ark. 1994) muhtemelen depresif duygudurum veya depresif bir bozukluk geliştirmeye karşı dayanıklılığı sağlayan faktörlerdir. Düşük Kendini Yönetme ve İşbirliği Yapma'nın, yüksek Zarardan Kaçınma ile birleşimi, kişiyi depresif bir duygudurum geliştirmeye yatkın hale getirmektedir.

Yenilik Arayışı, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme ve Kendini Aşma kişilik boyutları depresif duygudurumun şiddeti ile ilişkili bulunmamıştır. Bu kişilik boyutları duygudurumdan etkilenmemektedir. Boyutsal olarak ilişkili çıkmamakla birlikte, Yenilik Arayışı'nın iki altölçeği Keşfetmekten heyecan duyma (NS1) negatif yönde ve Dürtüsellik (NS2) pozitif yönde ilişki göstermiştir.

SONUÇ

Depresif duygudurumun bilişsel ve somatik-affektif olarak ayrımlaştırılması, bilişsel alanın, somatik-affektif alana göre, kişilik özellikleri ile daha fazla bağlantılı olduğunu gösterdi. Elde edilen en yüksek korelasyon (r=-0.48) BDE Bilişsel ile Kendini Yönetme arasında idi. Kendini Yönetme'nin doğası gereği, anlamlı olarak bilişsel olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Seçici soyutlama, aşırı genelleştirme, ya hep ya hiç tarzı düşünme, aşırı büyültme/küçültme gibi depresyonojen hatalı bilgi işlemenin, içsel ilkeleri eksik olan, olgunlaşmamış, sorumsuz, güvenilmez, bir diğer değişle Kendini Yönetmesi düşük olan, kişilerde görüldüğünü söylemek mantıklı görünmektedir.

KAYNAKLAR

Akiskal HS, Hirschfeld RM, Yerevanian BI (1983) The relationship of personality to affective disorders. Arch Gen Psychiatry; 40: 801-810.

Arkar H, Şafak C (2004) Klinik bir örneklemde Beck Depresyon Envanterinin boyutlarının araştırılması. Türk Psikoloji Dergisi; 19: 117-123.

Arkar H, Sorias O, Tunca Z ve ark. (2005) Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Türkçe formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. Türk Psikiyatri Dergisi; 16: 190-204.

Aydın G, Demir A (1989) ODTÜ öğrencilerinde depresif belirtilerin yaygınlığı. ODTÜ İnsan Bilimleri Dergisi; 8: 27-40.

Brown SL, Svrakic DM, Przybeck TR, Cloninger CR (1992) The relationship of personality to mood and anxiety states: a dimensional approach. J Psychiatry Res; 26: 197-211.

Bulik CM, Sullivan PF, Joyce PR, Carter FA (1995) Temperament, character, and personality disorder in bulimia nervosa. J Nerv Ment Dis; 183: 593-598.

Chodoff P (1972) The depressive personality: a critical review. Arch Gen Psychiatry; 27: 666-673.

Cloninger CR (1986) A unified biosocial theory of personality and its role in the development of anxiety states. Psychiatr Dev, 3: 167-226.

Cloninger CR (1987) A systematic method for clinical description and classification of personality variants. Arch Gen Psychiatry; 44: 573-588.

Cloninger CR, Svrakic DM, Przybeck TR (1993) A psychobiological model of temperament and character. Arch Gen Psychiatry; 50: 975-990.

Cloninger CR, Przybeck TR, Svrakic DM, Wetzel RD (1994) The Temperament and Character Inventory (TCI): a guide to its development and use. St Louis, Missouri, USA: Center for Psychobiology of Personality.

Cloninger CR, Bayon C, Svrakic DM (1998) Measurement of temperament and character in mood disorders: a model of fundamental states as personality. J Affective Disord; 51: 21-32.

Fossati A, Donati D, Donini M, et al (2001) Temperament, character, and attachment patterns in borderline personality disorder. J Personality Disord; 15: 390-402.

Hisli N (1988) Beck Depresyon Envanterinin geçerliliği üzerine bir çalışma. Psikoloji Dergisi; 6: 118-121.

Hisli N (1989) Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliliği, güvenirliği. Psikoloji Dergisi; 7: 3-13.

Joffe RT, Bagby RM, Levitt AJ, et al (1993) The Tridimensional Personality Questionnaire in major depression. Am J Psychiatry; 150: 959-960.

Köse S, Sayar K, Ak İ ve ark. (2004) Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, güvenirliği ve faktör yapısı. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni; 14: 107-131.

Lyoo IK, Lee DW, Kim YS, et al (2001) Patterns of temperament and character in subjects with obsessive-compulsive disorder. J Clin Psychiatry, 62: 637-641.

Nylander PO, Schlette P, Brandström S, et al (1996) Migraine: temperament, and character. J Psychiatr Res; 30: 359-368.

Peirson AR, Heuchert JW (2001) The relationship between personality and mood: comparison of the BDI and the TCI. Pers Individual Differences; 30: 391-399.

Richter J, Eisemann M, Richter G (2000) Temperament and character during the course of unipolar depression among inpatients. Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci; 250: 40-47.

Richter J, Polak T, Eisemann M (2003) Depressive mood and personality in terms of temperament and character among the normal population and depressive inpatients. Pers Individual Differences; 35: 917-927.

Svrakic DM, Przybeck TR, Cloninger CR (1992) Mood states and personality traits. J Affective Disord; 24: 217-226.

Tegin B (1987) Depresyonda bilişsel süreçler: Beck modeline göre bir inceleme. Psikoloji Dergisi; 6: 116-123.

Watson D, Clark LA (1992) On traits and temperament: general and specific factors of emotional experience and their relation to the Five-Factor Model. J Pers; 60: 441-476.